

УДК 338.124.4

ДІАГНОСТУВАННЯ БАНКРУТСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ**Ползікова Г. В., к.е.н.****Гильов В. В.***Придніпровська державна академія будівництва та архітектури*

Для забезпечення ефективного управління результатом діяльності підприємства і запобіганню банкрутства виконана діагностика його фінансово-господарської діяльності. Для отримання об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства було проведено інтегральний аналіз ефективності використання капіталу з використанням трифакторної моделі Дюпона та виявлен вплив на рентабельність підприємства операційної діяльності (продажу), інвестиційної та фінансової. Для експрес-діагностики схильності до банкрутства українських підприємств використано модель У. Бівера та універсальну дискримінантну функцію. Діагностування стану підприємства показало велику ймовірність настання банкрутства. Один з шляхів подолання цього явища є інноваційний розвиток. Саме здатність до швидкого прийняття інновацій та ефективного управління власним інноваційним потенціалом може стати основою ефективного функціонування економічної системи підприємства.

Ключові слова: управління, прибуток, криза, діагностування, банкрутство, розвиток

UDC 338.124.4

DIAGNOSTIC THE BANKRUPTCY ON THE ENTERPRISE**Polzikova G., PhD in Economics,****Gilev V.***Pridneprovska state academy of civil engineering and architecture*

To ensure the effective management of the company's activities and to prevent its bankruptcy the diagnostics of its financial and economic activity has been done. To obtain an objective assessment of the financial condition of the enterprise an integrated analysis of the efficiency of capital use using the three-factor model of DuPont has been made as well as impact of an enterprise operating (sales), investment and financial activity on the company's profitability has been revealed. For rapid diagnostics of the propensity to bankruptcy of Ukrainian enterprises the model of W. Beaver and the universal discriminate function have been used. The diagnosis of the state of the company has shown a high probability of bankruptcy. One of the ways to overcome this phenomenon is innovative development. The ability to quickly perceive the innovation and effectively management of its own innovative potential could become the basis for the effective functioning of the enterprise's economic system.

Keywords: management, profit, crisis, diagnosis, bankruptcy, development

© Ползікова Г.В., к.е.н., Гильов В.В., 2017

Актуальність проблеми. Зміни та загострення напруженості в світі, а також ризикована і мінлива економічна ситуація в Україні, вплинули на збільшення кількості збиткових підприємств у нашій країні. Прибуток створює базу економічного розвитку суспільства в цілому і є головним джерелом зростання вартості підприємства. Це є основний механізм, який захищає підприємство від загрози банкрутства. На величину прибутку впливає сукупність багатьох факторів, які необхідно враховувати в процесі управління при обґрунтуванні управлінських рішень. Отже, дослідження проблеми управління прибутком підприємства з метою уникнення кризових явищ і отримання ефективної виробничо-господарської діяльності є вкрай актуальною.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблему формування механізму управління прибутком підприємства розглядали в своїх працях вітчизняні і закордонні вчені: І.Т. Балабанова, І.О. Бланк, Є.Брігхем, В.М. Геєц, П. Друкер, П.В. Єгоров, А.М. Ковальова, Л.А. Костирко, С.В. Мочерний, А.М., В.О. Протопопова, Г.В. Савицкая, В.П. Стасюк, Р.А. Фатхутдинов, А.Д. Шеремет та інші, але управлінню прибутком в умовах кризових явищ приділялося недостатньо уваги. Ця проблема існує постійно і потребує додаткових досліджень в напрямку діагностики оцінювання ймовірності банкрутства як прибуткових так і збиткових підприємств в українських реаліях.

Метою роботи є управління прибутком на підприємстві в умовах кризових явищ з метою запобігання банкрутства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка України значно відстає від інтеграційних процесів, що відбуваються у світі. Складні цивілізаційні процеси постійно окреслюють перед підприємствами нові завдання, тому для їх успішного функціонування важливо своєчасно вносити необхідні зміни у напрямки їх розвитку з метою відображення досягнень науково-технічного прогресу та вимог середовища їх функціонування. Нестабільна політична і соціально-економічна ситуація в Україні, яка підсилюється невизначеністю та ризикованістю призводить до збільшення кількості збиткових підприємств. Згідно з оцінками рейтингового агентства «ІВІ-рейтинг», більшість малих та середніх підприємств (63,9%) були змушені згорнути свою діяльність у 2016 році через брак коштів, який викликаний відсутністю збуту [11]. Отже, на величину прибутку впливає сукупність

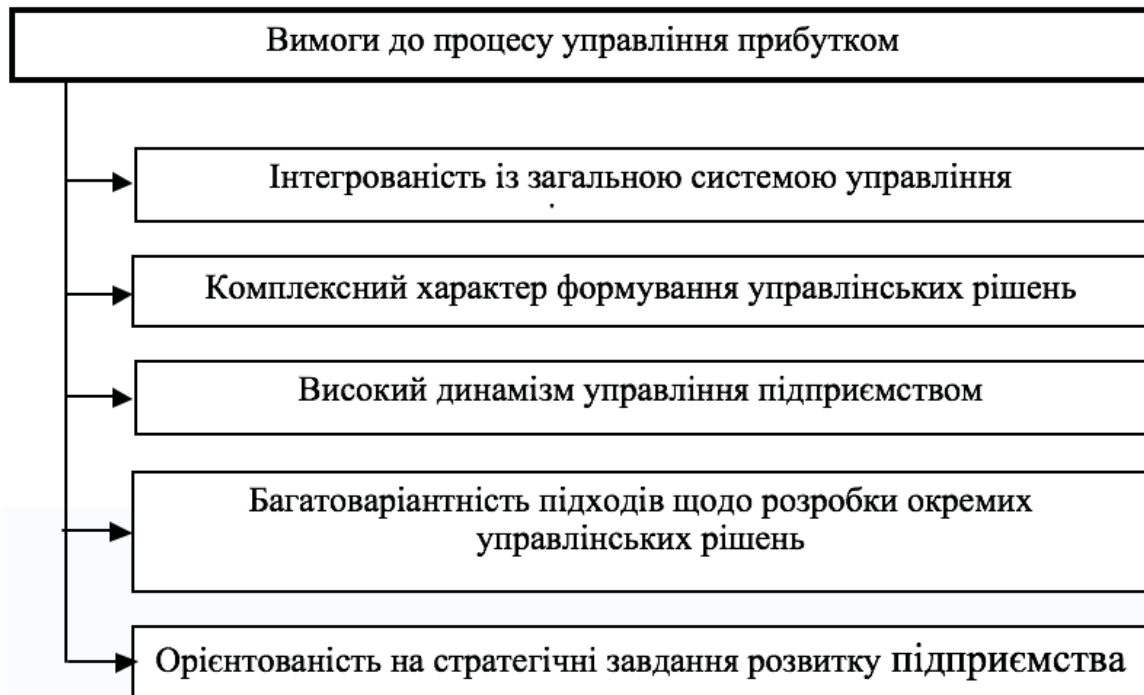
багатьох факторів, які необхідно враховувати в процесі управління при обґрунтуванні управлінських рішень.

Головний комплекс проблем і основні причини поточного неблагополуччя багатьох промислових підприємств приховуються в: незатребуваності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, у її низькій конкурентоспроможності; недоступності інвестиційних ресурсів; митних і валютних бар'єрах тощо [6]. Кожне підприємство у своїй діяльності не рідко стикається з проблемою економічних кризових ситуацій, які виникають через невідповідність його фінансово-господарських можливостей вимогам навколишнього середовища і супроводжуються руйнуванням тих елементів, які найменш стійкі і життєздатні. Адже кожне підприємство прагне забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, за якого воно стабільно зберігало б здатність безперервно виконувати свої фінансові зобов'язання перед своїми діловими партнерами, державою, власниками, найманими працівниками.

На думку Бланка І.А., управління прибутком є процесом розроблення і прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання [2]. Головною метою політики управління прибутком є забезпечення зростання добробуту підприємства, підвищення його ринкової вартості. Здатність самозростання вартості капіталу забезпечується шляхом капіталізації частини отриманого підприємством прибутку, тобто його спрямованість на приріст активів підприємства. Чим вища сума і рівень капіталізації отриманого прибутку, тим більшою мірою зростає вартість його чистих активів, а відповідно і ринкова вартість підприємства в цілому [3].

Забезпечення ефективного управління прибутком підприємства визначає вимоги до цього процесу, основні з яких відображені на рисунку 1. Отже, під управлінням прибутком підприємства необхідно розуміти побудову системи управління, що враховує тактичні та стратегічні аспекти управління, спрямована на підвищення кінцевих результатів діяльності суб'єкта господарювання, яка розглядається як сутність взаємопов'язаних елементів, кожних з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини.

Управління прибутком розподіляється на дві важливі підсистеми: управління формуванням прибутку та управління розподілом прибутку [5].

*Рис. 1. Основні вимоги до процесу управління прибутком
Джерело: [9]*

Процес управління формуванням прибутку полягає в аналізі прибутку підприємства в передплановому періоді та плануванні обсягів та оптимального складу формування прибутку у плановому періоді та являє собою процес формування напрямків його майбутнього використання.

На величину прибутку впливає сукупність багатьох факторів, які необхідно враховувати в процесі управління при обґрунтуванні управлінських рішень. Всі фактори можна об'єднати у дві групи: зовнішні (як правило, не залежать від підприємницької діяльності і генеруються зовнішніми умовами діяльності підприємства) та внутрішні (що генеруються особливостями господарської діяльності даного підприємства). Фактори, що впливають на розподіл прибутку підприємства наведено в таблиці 1 [4].

Прибуток створює базу економічного розвитку суспільства в цілому. Він є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, які забезпечують його розвиток. Чим вищий рівень прибутку, тим менша потреба в залученні коштів із зовнішніх джерел, і тим вищий рівень самофінансування розвитку підприємства, підвищення конкурентної позиції підприємства на ринку. При цьому, на відміну від деяких внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів

підприємства, прибуток є таким джерелом, яке постійно відтворюється, тому однією з найголовніших складових фінансової політики підприємства є політика максимізації прибутку, яка може досягатися завдяки мінімізації витрат підприємства, адаптації до нововведень і розширення сфери використання послуг інфраструктури ринку [12].

Таблиця 1- Фактори, що впливають на розподіл прибутку підприємства

Зовнішні	Внутрішні
- правові обмеження	- менталітет власників підприємства
- податкова система	- рівень рентабельності діяльності
- середньоринкова норма прибутку на інвестований капітал	- інвестиційні можливості реалізації високодохідних проектів
- альтернативні зовнішні джерела формування фінансових ресурсів	- альтернативні внутрішні джерела формування фінансових ресурсів
- темп інфляції	- стадія життєвого циклу підприємства
- стадія кон'юнктури товарного ринку	- рівень ризиків здійснюваних операцій і видів діяльності
- прозорість фондового ринку	- рівень коефіцієнта фінансового лівериджу
	- рівень концентрації управління
	- чисельність персоналу та діючі програми його участі в прибутку
	- рівень поточної платоспроможності підприємства

Джерело: [4]

Було досліджено діяльність виробничого підприємства ТОВ «Бромфапром» (далі Підприємство), яке займається виготовленням та реалізацією вікон та віконних конструкцій з ПВХ профілю.

Аналіз обсягу виробництва й реалізації продукції показав, що у період 2012-2014 рр. показник що обсяг виробництва мав тенденцію до зростання і у 2014 році становив 25232,2 тис. грн. Проте 2015 рік відзначився різким падінням обсягів виробництва та реалізації продукції (на 31,2% до 2014 року) та становив 17350,8 тис. грн. Причиною зниження темпу росту стало зниження попиту на продукцію, внаслідок кризових політично-економічних явищ в країні. У поєднанні з внутрішніми кризовими процесами економічної системи підприємства така ситуація спровокувала значне погіршення показників діяльності підприємства.

На Підприємстві існує постійна тенденція до старіння основних фондів (ОФ). Це підтверджується постійним збільшенням їх зносу, і як наслідок – зменшенням їх залишкової вартості (табл. 2).

Таблиця 2 - Характеристика основних фондів Підприємства за період з 2012-2016 рр.

Показник	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Залишкова вартість ОФ, тис.грн.	256	261	527	414,5	267,2
Первісна вартість ОФ, тис.грн.	434	520	916,2	973,8	958,2
Знос, тис.грн.	178	259	389,2	559,3	691
Коефіцієнт зносу ОФ	0,41	0,50	0,42	0,57	0,72

Розраховано авторами

Показники стану й ефективності використання основних засобів негативно характеризують виробничу діяльність підприємства та вказують на очевидну тенденцію погіршення економічного стану підприємства. Так, коефіцієнт зносу ОФ за період аналізу збільшився від 41% (2012 р.) до 72% (2016 р), а коефіцієнт оновлення був або нульовим, або занадто низьким, ніж того вимагає ступінь зносу основних засобів. Отже, поряд з негативним явищем зношення основних фондів спостерігається зменшення їх первісної вартості. Це пов'язано з тим, що темпи вибуття основних фондів значно випереджають темпи їх оновлення.

Для отримання об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства було проведено інтегральний аналіз ефективності використання капіталу через оцінку ключових факторів, що визначають рентабельність підприємства з Дюпонівською системою, яка була розроблена фірмою «The DuPont System of Analysis» (США) та являє собою факторний аналіз, тобто виділення основних факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємства [7]. Трифакторна модель Дюпона показує вплив на рентабельність підприємства операційної діяльності (продажу), інвестиційної та фінансової. Як ми бачимо, ефективність системи продажів підприємства безпосередньо визначає рентабельність власного капіталу і отже інвестиційну привабливість підприємства. Ця модель має наступний вигляд:

$$ROE = ROS \times Koa \times LR$$

де: ROE (Return On Equity) – рентабельність власного капіталу;

ROS (Return On Sales) – рентабельність продажів;

Koa – коефіцієнт оборотності активів;

LR (Leverage ratio) – коефіцієнт капіталізації (коефіцієнт фінансового важеля).

$$ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка}} \times \frac{\text{Виручка}}{\text{Активи}} \times \frac{\text{Активи}}{\text{Власний капітал}}$$

Показники що визначають рентабельність власного капіталу Підприємства наведені у таблиці 3.

Таблиця 3 – Показники Моделі Дюпона

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення Δ_{16-15}
Рентабельність продажів підприємства (ROS)	0,011	0,012	0,015	0,003	-0,012	-0,015
Коефіцієнт оборотності активів (Коа)	8,17	20,23	23,85	13,64	20,71	7,065
Коефіцієнт капіталізації (фінансового важеля LR)	1,11	1,10	1,12	1,45	1,18	-0,270
Рентабельність власного капіталу (ROE)	0,10	0,26	0,39	0,06	-0,28	-0,346

Розраховано авторами

Модель Дюпона засвідчує, що найбільший вплив на рентабельність власного капіталу Підприємства має рентабельність продажів підприємства. Її зниження на 0,015 обумовило зниження рентабельності власного капіталу на 0,346. Цей факт підтверджує дані економічного аналізу, які доводять зниження ефективності продажу продукції і як наслідок зменшення прибутків, отриманих підприємством. В свою чергу, підвищення коефіцієнту оборотності активів на 7,065 обумовило зниження рентабельності власного капіталу на 0,346, що означає збільшення чистої виручки від реалізації продукції на одиницю коштів, інвестованих в активи. Найменшою мірою вплинуло зменшення коефіцієнту капіталізації на 0,270. Зменшення коефіцієнту капіталізації свідчить про збільшення частки позикових коштів відносно власних і про збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Рентабельність власного капіталу за період 2015-2016 рр. стрімко зменшувалась та у 2016 році становила -28%, що засвідчує неефективність вкладення власного капіталу у діяльність підприємства. Таким чином зміна складових факторів моделі Дюпона призвела до зниження рентабельності власного капіталу на 0,346, що засвідчує неефективність вкладення власного капіталу у діяльність підприємства. Якщо внутрішні системи функціонування підприємства вже виявляють ознаки вірогідної економічної кризи, необхідно провести діагностику можливості настання банкрутства на Підприємстві з метою його запобігання.

Прибуток є основним захисним механізмом, який захищає підприємство від загрози банкрутства. Хоча загроза банкрутства існує і в умовах прибуткової діяльності підприємства, але підприємство набагато

швидше виходить з кризового стану при високому потенціалі генерування прибутку. За рахунок капіталізації отриманого прибутку може бути швидко збільшена частка високоліквідних активів, тобто відновлена платоспроможність; збільшена частка власного капіталу при відповідному зниженні обсягу залучених засобів, тобто підвищена фінансова стійкість; сформовані відповідні резервні фінансові фонди [13].

Вчені вже десятки років працюють над засобами раннього діагностування можливості настання банкрутства на підприємстві з метою його запобігання. Кожен з методів оцінювання банкрутства має свої переваги та недоліки, тому при здійсненні аналізу виникає необхідність вибору такого підходу, який дозволить з мінімальними затратами ресурсів отримати найбільш однозначну та точну оцінку економічного стану. Обираючи метод оцінки, необхідно ретельно аналізувати доцільність застосування комплексу аналітичних процедур [1].

Найпридатнішим для експрес-діагностики схильності до банкрутства українських підприємств є метод Бівера саме його рекомендує застосовувати під час проведення моніторингу фінансового стану підприємств для виявлення ознак їх неплатоспроможності Міністерство економіки України (табл. 4).

Таблиця 4 - Модель У.Бівера оцінювання ймовірності банкрутства

Фактори, які включені в модель	Інтерпретація інтегрального показника дискримінантної моделі, розробленої на основі емпіричних досліджень
1) коефіцієнт Бівера; 2) рентабельність активів; 3) фінансовий ліверидж; 4) коефіцієнт покриття чистим оборотним капіталом; 5) коефіцієнт покриття	За 5 років до банкрутства: 1) коефіцієнт Бівера – 0,17; 2) рентабельність активів – 4; 3) фінансовий ліверидж – ≤ 50 ; 4) коефіцієнт покриття чистим оборотним капіталом – $\leq 0,3$; 5) коефіцієнт покриття – ≤ 2 . За 1 рік до банкрутства: 1) коефіцієнт Бівера – (-0,15); 2) рентабельність активів – (-22); 3) фінансовий ліверидж – ≤ 80 ; 4) коефіцієнт покриття чистим оборотним капіталом – $\leq 0,06$; 5) коефіцієнт покриття – ≤ 1

Джерело: [10]

Коефіцієнт Бівера входить в систему коефіцієнтів для діагностики ризику банкрутства підприємства. Відмінною особливістю системи Бівера є те, що в ній не передбачений інтегральний показник, а також не розраховуються ваги при коефіцієнтах. Значення коефіцієнтів порівнюються з контрольно-нормативними значеннями для трьох станів підприємства: фінансово стійки підприємства; для підприємств, які стали банкрутами протягом 5 років; для підприємств, які стали банкрутами протягом 1 року.

Показники оцінки за методикою Бівера наведені у таблиці 5.

Таблиця 5 - Розрахунок коефіцієнту Бівера та показників оцінки

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
Коефіцієнт Бівера	-0,20	0,97	1,35	-0,23	-2,59
Рентабельність активів, %	9,7	27,6	38,6	4,8	-18,6
Фінансовий ліверидж, %	10,21	8,78	10,69	31,00	15,23
Покриття активів чистим оборотним капіталом	0,58	0,67	0,50	0,43	0,58
Коефіцієнт покриття	6,67	8,62	5,63	2,38	4,82

Розраховано авторами

Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, за якого протягом тривалого періоду (1,5-2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, що відображає небажане зменшення частки прибутку, спрямованого на розвиток виробництва. Ця тенденція призводить до незадовільної структури балансу, коли підприємство починає працювати в борг і його коефіцієнт забезпечення власними засобами становить менш ніж 0,1.

Проведений аналіз за коефіцієнтом Бівера виявив ознаки великої ймовірності настання банкрутства Підприємства, оскільки значення коефіцієнту за останні два роки було від'ємним зі зростаючою тенденцією до спаду. Хоча коефіцієнт покриття є досить високим для Підприємства і далекий від критично низького рівня, проте рентабельність активів та фінансовий левиридж засвідчують низьку ефективність діяльності підприємства і згідно до методики відповідають третьому стану підприємств, які стали банкрутами протягом 1 року.

Дослідження ймовірності банкрутства за універсальною дискримінантною функцією показали, що її особливостями є використання показника співвідношення cash-flow (обсягу чистих грошових потоків, які формуються внаслідок операційної та

інвестиційної діяльності підприємства та є у його розпорядженні у конкретному часовому періоді) до величини загальних зобов'язань [8].

Показники, які включені в модель оцінювання ймовірності банкрутства за універсальною дискримінантною функцією наведені у таблиці 6.

Таблиця 6 - Універсальна дискримінантна функція оцінювання ймовірності банкрутства

Показники, які включені в модель	Інтерпретація інтегрального показника дискримінантної моделі, розробленої на основі емпіричних досліджень
к1 – cash-flow/зобов'язання; к2 – активи/зобов'язання; к3 – прибуток/активи; к4 – прибуток/виручка; к5 – виробничі запаси/виручка; к6 – виручка/активи	$Z = 1,5 \times \kappa_1 + 0,08 \times \kappa_2 + 10 \times \kappa_3 + 5 \times \kappa_4 + 0,3 \times \kappa_5 + 0,1 \times \kappa_6;$ $Z > 2$ – підприємство фінансово стійке і йому не загрожує банкрутство; $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість підприємства порушена, але за умови антикризового управління банкрутство йому не загрожує; $0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів; $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом

Результати розрахунку прогнозу банкрутства для Підприємства за універсальною дискримінантною функцією (табл. 7).

Таблиця 7 – Результати розрахунку прогнозу банкрутства для Підприємства за універсальною дискримінантною функцією

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
к1 – cash-flow/зобов'язання;	0,41	0,02	0,01	0,07	0,75
к2 – активи/зобов'язання;	9,793	11,387	9,353	3,225	6,567
к3 – прибуток/активи;	0,090	0,241	0,350	0,044	-0,240
к4 – прибуток/виручка;	0,006	0,016	0,018	0,004	-0,014
к5 – виробничі запаси/виручка;	0,028	0,029	0,019	0,038	0,025
к6 – виручка/активи	15,58	15,24	19,05	10,96	17,53
$Z = 1,5 \times \kappa_1 + 0,08 \times \kappa_2 + 10 \times \kappa_3 + 5 \times \kappa_4 + 0,3 \times \kappa_5 + 0,1 \times \kappa_6$	3,90	4,96	6,27	1,92	0,94

Розраховано авторами

Згідно до проведених розрахунків коефіцієнта ймовірності банкрутства за універсальною дискримінантною функцією період 2012-2014 рр. підприємство мало фінансово стійке положення і йому не загрозувало банкрутство, оскільки коефіцієнт для нього був на рівні $Z > 2$. У 2015 році його стан погіршився і за методикою його можна оцінити у проміжку $1 < Z < 2$, як підприємство з порушеною фінансовою стійкістю, але на якому за умови антикризового управління банкрутство

не загрожує. Проте, оскільки за рік жодних антикризових заходів не було застосовано, економічна криза підприємства тільки посилилась і вже у 2016 році Підприємство характеризується як таке, якому загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів, а коефіцієнт прогнозу банкрутства складає 0,94, що відповідає межах $0 < Z < 1$.

Виходячи з отриманих даних розглянутих методик прогнозування банкрутства можна зробити висновки про те, що Підприємству загрожує кризове становище та є велика ймовірність настання банкрутства, якщо не вжити вчасно заходів щодо запобігання економічній кризі.

Висновки. Діагностування стану підприємства щодо подолання кризових явищ і запобігання банкрутства показало, що згідно з методикою Бівера Підприємство вже два роки поспіль знаходиться у незадовільному становищі, що дає змогу прогнозувати банкрутство у межах одного року. Розрахунок прогнозу банкрутства для підприємства за універсальною дискримінантною функцією засвідчує ту ж саму ситуацію щорічного погіршення показників вірогідності банкрутства. Одним із головних шляхів подолання економічних кризових явищ на підприємстві є інноваційний розвиток. Саме здатність до швидкого сприйняття інновацій та ефективне управління власним інноваційним потенціалом може стати основою ефективного функціонування економічної системи підприємства, яке забезпечить вихід підприємства з кризи та виведе підприємство на якісно вищий рівень функціонування. Отже, кризи можна розглядати не тільки як об'єктивно невідворотні, але і як об'єктивно необхідні, що виступають імпульсом інтенсифікації розвитку підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авдющенко А.С. Обґрунтування можливості використання агрегованого показника для оцінки економічного стану підприємства / А. С. Авдющенко // Науковий вісник НГУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу.: <http://www.nbu.gov.ua/>. №5. – 2010
2. Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2007. – 768 с.
3. Верхоглядова Н.І. Зміст та значення прибутку як головної рушійної сили ринкової економіки // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 173-178, с.175.

4. Все про фінанси в Україні / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://allfinance.org.ua/FNansovij%20Menedzhment/ZmiiiiSt%20Ta%20Zavdannja%20UpravliiiiNnja%20Pributkom%20PiiiiDpriMstva.htm>
5. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навч. посібник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук. – К.:Центр учбової літератури. – 2010. – 304 с., – С.266
6. Міщенко С. П. Концептуальні аспекти економічної безпеки підприємств у ринковій економіці / С. П. Міщенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. –№ 2. – С. 190-195, с. 193-194
7. Модель Дюпона. формула розрахунку. 3 модифікації. <http://finzz.ru/model-dyupona-formula-3-modifikacii.html>
8. Островська Г. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Г. Островська, О. Квасовський // Галицький економічний вісник. – 2011. – №2(31). – с.99-111, с.105.
9. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 25-32, с.26.
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Наказ Міністерство економіки України № 14 від 19.01. 2006 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/basert/ua-dmejur/index.htm>.
11. Рейтингове агентство «ІВІ-рейтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibi.com.ua/>
12. Семченко О.М. Прибуток як елемент економічної безпеки підприємства http://www.rusnauka.com/28_PRNT_2011/Economics/10_93734.doc.htm
13. Шаманський С.О. Стимулююча функція прибутку: теоретичні та практичні проблеми її реалізації//Формування ринкових відносин в Україні.–2007.–№ 2.–С.145-152, с.150.